

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Plesmanweg 1
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag
T 070 351 6171
F 070 351 7895
www.minvenw.nl

Contactpersoon

-

T -

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

Uw kenmerk

-

Bijlage(n)

-

Datum 5 maart 2009
Onderwerp Commissievragen

Geachte voorzitter,

Hiermee beantwoord ik, mede namens de ministers van VROM en LNV, de vragen die uw vaste commissie van Verkeer en Waterstaat heeft gesteld over het ontwerp Nationaal Waterplan.

1. Wie zal er eindverantwoordelijk zijn voor welke resultaten, bij de uitwerking en de uitvoering van het Deltaprogramma, die het kabinet in samenwerking tussen de verschillende overheden wil laten plaatsvinden?

1. In het kabinetsstandpunt is al aangegeven dat de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat de eerste verantwoordelijkheid en coördinatie heeft bij de uitvoering van het Deltaprogramma. De afzonderlijke maatregelen van het Deltaprogramma zullen uitgevoerd worden onder verantwoordelijkheid van de bewindspersoon op wiens beleidsterrein het zwaartepunt ligt. Dit kan de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat zijn, maar het kan ook een van de andere bewindspersonen uit de Ministeriële stuurgroep Deltacommissie zijn. Bij de nadere uitwerking van het Deltaprogramma zal ook de verantwoordelijkheid voor de acties belegd worden.

2. Zal er bij de uitwerking van het Deltaprogramma en het ontwerp Nationaal Waterplan rekening worden gehouden met mogelijke effecten op binnenvaart en zeevaart?

2. Ja. Bij de verkenning naar de landelijke zoetwatervoorziening (effecten langdurige droogte). De lange termijn strategie voor de grote rivieren en de studie naar Rijnmond ("Afsluitbaar-Open") zal aandacht zijn voor de mogelijke effecten voor de binnenvaart. Effecten op de zeevaart worden in het traject van de Noordzee meegenomen.

3. Welke verantwoordelijkheden en bevoegdheden krijgt de Deltaregisseur en wat betekent dat voor de positie van het kabinet?

Datum

-

3. De Deltaregisseur krijgt als opdracht de uitvoering van het Deltaprogramma te faciliteren door het wegnemen van blokkades en het bevorderen van de communicatie tussen partijen, en de urgentie van het programma onder de aandacht te houden. De verantwoordelijkheden van het kabinet voor de beleidsvorming en de uitvoering van het programma wijzigen hierdoor niet.

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

4. Hoe komt het dat het klimaatscenario van de Deltacommissie afwijkt van de KNMI-scenario's uit 2006?

4. Vanuit de opdracht aan de Deltacommissie, veiligheid tegen overstroming, is de commissie uitgegaan van een aanvullend worst case scenario boven op de vier KNMI'06 klimaatscenario's. Om de maximale opgave vanuit waterveiligheid in beeld te kunnen brengen, bevat dit aanvullende scenario een 'plausibele bovengrens' van de zeespiegelstijging voor het jaar 2100.

Tot het jaar 2050 wijken de scenario's van de Deltacommissie ook vrijwel niet af van de KNMI-scenario's, waarmee ook de benodigde maatregelen niet veel zouden verschillen. Het beleid uit het Nationaal Waterplan en de maatregelen die de komende jaren genomen worden zijn gebaseerd op de KNMI-scenario's. De plausibele bovengrens is alleen relevant waar het gaat om gevallen die een investeringshorizon tot 2100 hebben. Een goed voorbeeld hiervan is een robuust ontwerp voor de afsluitdijk.

5. Zal de Deltawet puur gebaseerd zijn op het klimaatscenario van de Deltacommissie? Zo nee, hoe zal de Deltawet omgaan met de verschillende scenario's en zal de wet het mogelijk maken om flexibel in te spelen op toekomstige ontwikkelingen op dit terrein?

5. De Deltawet regelt de basis voor het Deltaprogramma en de financiering ervan. De invulling van het Deltaprogramma vindt niet plaats in de wet.

Klimaatscenario's spelen een rol in het Deltaprogramma. Al naar gelang de werkelijke ontwikkelingen in het klimaat kan het scenario bijgesteld worden. De Deltawet zal voorschrijven dat het Deltaprogramma periodiek herzien moet worden. Bij die herziening zal ingespeeld worden op de relevante ontwikkelingen, waaronder de klimaatverandering.

6. Als de scenario's van het KNMI, en dus niet het advies van de Deltacommissie, de basis zouden vormen voor het waterveiligheidsbeleid, wat zouden dan de totale kosten zijn van de voor de Nederlandse waterveiligheid benodigde aanpassingen?

6. Het ontwerp Nationaal Waterplan hanteert het KNMI 2006 scenario. Tot 2050 wijkt dit scenario niet af van dat van de Deltacommissie. In hoofdstuk 7 van het ontwerp Nationaal Waterplan wordt een indicatie gegeven van de kosten die samenhangen met het totale waterbeleid. Voor wat betreft de kosten van het waterveiligheidsbeleid wordt daarin onder meer verwezen naar het advies van de Adviescommissie Financiering Waterkeringen en de resultaten van de eerste, globale inschatting van de kosten voor het invoeren van een nieuwe, economisch meer optimale norm.

Voor de langere termijn bouwt het ontwerp Nationaal Waterplan voort op de verwachtingen van de Deltacommissie over de klimaatverandering. Op basis hiervan komt de Deltacommissie tot haar inschatting van de totale kosten die

nodig zijn om Nederland duurzaam veilig te houden. Deze kosten komen bovenop de al gebudgetteerde investeringsprojecten om te voldoen aan de bestaande wettelijke normen (waaronder het Hoogwaterbeschermingsprogramma, Ruimte voor de rivier en Maaswerken).

Op dit moment kan nog niet meer worden gegeven dan de budgetten die reeds gereserveerd zijn voor grote lopende veiligheidsprojecten en de globale schatting van extra kosten door klimaatverandering. Om hier meer inzicht in te krijgen wordt dit jaar een gedetailleerde kosten-baten analyse voorbereid. De precieze omvang van de werkelijk benodigde investeringen wordt mede op basis daarvan in het kader van het Deltaprogramma nader in kaart gebracht.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

7. Kunt u de aanname, dat op lange termijn (2100) de maatgevende hoogwaterafvoeren van Rijn en Maas kunnen oplopen tot 18.000 respectievelijk 4.600 m³/s, nader onderbouwen en stroken deze aannamen met die van de Duitse en Belgische overheden op dit gebied?

7. De onderbouwing van de toename van de maatgevende afvoer van de Rijn is gebaseerd op een samenvattende studie waarvan ook de Deltacommissie gebruik heeft gemaakt. Daarbij is de toename van de maatgevende hoogwaterafvoeren bepaald op basis van de KNMI 2006-klimaatscenario's, aangevuld met de resultaten van individuele klimaatmodellen en gecombineerd met de kennis over de dempende effecten van overstromingen langs de Duitse Rijn, resultaat van het gezamenlijk Nederlands-Duits onderzoek naar de grensoverschrijdende effecten van extreem hoogwater op de Niederrhein (= "Niederrheinstudie"). Alleen rekening houdend met klimaatverandering (maar niet met overstromingen in Duitsland) levert dit een piekafvoer in 2100, die varieert van 17.000 m³/s tot 22.000 m³/s. De combinatie van deze klimaatprojecties met de toekomstige situatie in Duitsland resulteren in een maximale (afgeronde) piekafvoer van 18.000 m³/s bij Lobith. Hogere afvoeren dan 18.000 m³/s zijn vrijwel uitgesloten, omdat dan in Duitsland zeer omvangrijke en niet waarschijnlijk geachte (dijkverhogings-)maatregelen moeten worden uitgevoerd om overstromingen bij nog hogere afvoeren te voorkomen of te beperken. Deze resultaten zijn in overeenstemming met de lange termijn uitgangspunten van de PKB Ruimte voor de Rivier.

De onderbouwing van de verwachte toename van de maatgevende afvoer voor de Maas naar 4600 m³/s in 2100 is gegeven in studies die in het kader van Integrale Verkenning Maas zijn uitgevoerd. Bij het uitkomen van de klimaatscenario's van het KNMI in 2006 is onderzocht of de toekomstverwachting met betrekking tot de maatgevende afvoer bijgesteld zou moeten worden. Op basis hiervan is geconcludeerd dat het uitgangspunt van de Integrale Verkenning Maas met betrekking tot een toekomstig maatgevende afvoer van 4.600 m³/s geldig blijft. Klimaatverandering en de gevolgen hiervan voor de maatgevende afvoeren zijn onderwerp van gesprek in de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn en Internationale Maas Commissie (internationale commissies voor de stroomgebieden).

8. Waarom heeft u ervoor gekozen in uw begeleidende brief bij de Beleidsdoorlichting Waterkwantiteit alleen in te gaan op grondverwerving als oorzaak voor vertraging in de uitvoering van maatregelen ten aanzien van waterkwantiteit, en niet op de andere oorzaken die de Beleidsdoorlichting noemt?

8. In mijn begeleidende brief bij de Beleidsdoorlichting Waterkwantiteit reageer ik op de hoofdlijnen van het rapport. Ik ga daarbij niet alleen in op mogelijke problemen met grondverwerving, maar ook op de vertraging van maatregelen in het stedelijk gebied.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

Grondverwerving is een belangrijke factor, omdat het bij wateroverlast vooral om ruimtelijke maatregelen gaat, die vaak alleen kunnen worden gerealiseerd als de grond in eigendom is van degene die de maatregel uitvoert. Oorzaken van vertraging in het stedelijk gebied zijn uiteenlopend, maar komen voort uit het feit dat maatregelen tegelijk op moeten gaan met vervanging van infrastructuur en herstructurering van gebieden. Dit is nodig om te voorkomen dat de vereiste watermaatregelen tot onevenredig hoge investeringskosten zullen leiden. Hoe daarmee om te gaan is afgesproken in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) actueel.

Zoals de Beleidsdoorlichting benadrukt, ligt de verantwoordelijkheid voor het behalen van de taakstellende afspraken bij provincies, waterschappen en gemeenten. De Beleidsdoorlichting beschrijft ook hoe het rijk dit probeert te bevorderen door de juiste randvoorwaarden te creëren. Het NBW-actueel en de synergiegelden uit het coalitieakkoord zijn hier voorbeelden van. Ook de aangekondigd afspraken met de NBW-partners over monitoring en evaluatie dragen hier aan bij. Zicht op de uitvoering biedt immers ook inzicht in mogelijke oorzaken en oplossingen van vertraging in de uitvoering.

9. Kunt u een overzicht geven van de overige oorzaken voor vertraging die in de Beleidsdoorlichting genoemd worden, met daarbij per oorzaak omschreven hoe die zou moeten worden aangepakt en wat daarbij de rol van het Rijk is?

9. Zie het antwoord op vraag 8.

10. Is er nagedacht over mogelijkheden om de verschillende in het ontwerp Nationaal Waterplan genoemde programma's en overleggroepen te bundelen?

10. Ja, op dit moment wordt gezien hoe programma's en overleggroepen te bundelen gericht op de voorbereiding van de uitvoering van het Delta programma en de voortvarende uitvoering van het lopende en nieuwe waterbeleid. Daarbij wordt gestreefd naar effectieve samenwerking met alle waterpartners en het beperken van de bestuurlijke drukte. Een voorbeeld van het beperken van bestuurlijke drukte is het samenbrengen van twee brede nationale overleggen tot één landelijke bestuurlijk overleg 'Nederlands Water Overleg' (NWO). Daarnaast wordt gewerkt aan het optimaliseren van overleggen met de regionale partijen.

11. Hoe wilt u invulling geven aan de doelstelling dat water bepalender moet zijn dan voorheen bij de besluitvorming over ruimtelijke ordening; wat betekent dit concreet en wie gaat op basis waarvan de nodige afwegingen maken?

11. Eén van de uitwerkingsacties van het ontwerp Nationaal Waterplan ("Uitwerking differentiatie water meer bepalend") is gericht op een concretisering van de doelstelling water meer bepalend te laten zijn bij ruimtelijke afwegingsprocessen. Het onderzoek zal gericht zijn op methoden om het belang van water gebiedsgericht te duiden en de consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen in beeld te brengen. Eind van dit jaar zijn hiervan de resultaten beschikbaar. Ook de actualisering van de Bestuurlijke Notitie Watertoets zal in het

teken staan van de versterkte rol van water. Het rijk zal bij de uitwerking van een "Afwegingskader Klimaatbestendige Inrichting", gebiedsgericht en integraal, aandacht schenken aan de rol van water bij ruimtelijke afwegingsprocessen.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

12. Waarom moeten over zes jaar voor sommige wateren de KRW-doelstellingen in de stroomgebiedbeheerplannen worden aangepast in verband met herstel van de getijdendynamiek en wat betekent dat in het kader van onze Europese verplichtingen?

12. Op basis van de Kaderrichtlijn Water geldt de verplichting om voor elk waterlichaam milieudoelstellingen vast te stellen. De doelstellingen zijn onder andere afhankelijk van het watertype (bijvoorbeeld het type 'grote diepe gebufferde meren') en de status van het waterlichaam (nagenoeg ongewijzigd, sterk veranderd of kunstmatig).

Als ten gevolge van het herstel van de getijdendynamiek in de Zuidwestelijke Delta van sommige waterlichamen het watertype wijzigt of als er zich wijzigingen voordoen in de mogelijkheid om bepaalde hydromorfologische herstelmaatregelen uit te voeren, dan kan dit leiden tot andere doelstellingen voor die betreffende waterlichamen.

Over zes jaar, in 2015 dient de tweede generatie stroomgebiedbeheerplannen (voor de periode 2016-2021) te worden vastgesteld. Dit biedt de mogelijkheid om tussentijds de milieudoelstellingen aan te passen. Dit is geen rechtstreekse verplichting, maar kan gedaan worden waar het in aanloop naar 2015 nodig blijkt te zijn.

13. Gaat u bij de verkenning naar de mogelijkheden voor een waterakkoord tussen Rijk en bedrijfsleven tevens met het ministerie van Economische Zaken bekijken hoe het Ontwerp Nationaal Waterplan kan bijdragen aan het Nederlandse industriebeleid?

13. Het bedrijfsleven heeft in 'Versterking Nederlandse Water economie (2008)' verwoord wat de ambitie van het bedrijfsleven is om aan de ene kant het Nederlandse bedrijfsleven dat gebruik maakt van water te versterken en aan de andere kant duurzaam met water om te gaan. VenW zal samen met de betrokken overheden en het bedrijfsleven bespreken wat dit concreet betekent en of hier een waterakkoord over kan worden afgesloten. Inzet is dus gericht op zowel duurzaam gebruik van water als economische versterking.

14. Wat ziet u op dit moment als de belangrijkste belemmeringen die de waterregelgeving opwerpt voor de ontwikkeling van watergerelateerde bedrijven?

14. Afgelopen jaren zijn al veel belemmeringen in de waterregelgeving weggenomen. Een belangrijke stap is gezet met de Waterwet, waarmee zes separate vergunningstelsels voor water zijn geïntegreerd tot één. Deze watervergunning kan bij één loket worden aangevraagd. Bovendien wordt door de Waterwet de vergunningplicht waar mogelijk vervangen door algemene regels, hetgeen eveneens de administratieve lasten vermindert.

15. Kunt u garanderen dat de provincies ook in de toekomst bevoegd gezag blijven bij middelgrote en grote industriële grondwaterwinningen?

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

15. Een dergelijke garantie kan niet afgegeven worden aangezien deze haaks zou staan op de gedachteswisseling die ter zake in het kader van de behandeling van de Waterwet met de Staten-Generaal heeft plaatsgevonden. Zo werd eind januari jl. vanuit de Eerste Kamer nog eens expliciet geïnformeerd naar de mogelijkheid van een algehele overdracht van de onderhavige bevoegdheid van provincie naar waterschap. Ik heb in dat verband gewezen op de verplichte evaluatie van de Waterwet na vijf jaar. Dat lijkt mij een uitgelezen moment om gefundeerd te bezien of verdere stappen in deze richting mogelijk en gewenst zijn, aangezien dan met de tot dusver voorziene overdracht in de praktijk de nodige ervaring zal zijn opgedaan.

16. Bent u bereid in het ontwerp Nationaal Waterplan concrete studies te benoemen naar maatregelen om eventuele toekomstige zoetwatertekorten te dekken (zoals het afsluiten van de Rijnmond conform het advies van de Deltacommissie en een studie naar het verdiepen van de Nieuwe Waterweg)?

16. In het ontwerp Nationaal Waterplan is aangekondigd dat het rijk samen met de andere overheden en de gebruikers van zoet water een landelijke verkenning zal doen naar de zoetwatervoorziening in Nederland op de lange termijn. Dit zal nog in deze planperiode leiden tot een besluit hoe deze zoetwatervoorziening eruit zal komen te zien. Alle elementen die daarvoor van belang zijn zullen worden meegenomen inclusief de aanbevelingen van de Deltacommissie op dit punt.

17. Is u bekend dat de verontreinigingsheffing op reeds gezuiverd water projecten zoals het zoetwaterproject in Terneuzen afremt? Zo ja, in hoeverre werkt u al aan een oplossing voor dit probleem?

17. Voor dit specifieke project geldt dat wanneer sprake is van reeds voorgezuiverd afvalwater dat geloosd wordt, de heffing lager zal zijn dan wanneer daar geen sprake van is. De heffing behoudt ook in dergelijke situaties niettemin haar werking om lozingen zoveel mogelijk tegen te gaan. In meer algemene zin merk ik op dat naar aanleiding van de bij de behandeling van het wetsvoorstel Waterwet in de Tweede Kamer aangenomen motie Madlener (TK 2007-2008, 30818, nr. 33) momenteel onderzocht wordt in hoeverre puntbronnen van verontreiniging die voldoen aan Europese normen vrijgesteld kunnen worden van verontreinigingsheffing. Het is het voornemen de Tweede Kamer nog dit jaar over de uitkomsten van dit onderzoek te informeren.

18. Waarom bevat het ontwerp Nationaal Waterplan geen doelstellingen op het gebied van het versterken van de positie van de land- en tuinbouw, ook niet in paragraaf 4.5, waarin voor alle andere gebruiksfuncties wel acties zijn uitgezet?

18. Het ontwerp Nationaal Waterplan gaat over het nationale waterbeleid en niet primair over de versterking van (economische) posities van sectoren. Voor andere sectoren dan land- en tuinbouw zijn ook geen doelstellingen op dit punt geformuleerd. Het ontwerp Nationaal Waterplan gaat wel uit van een integrale aanpak waarin zoveel mogelijk gebiedsgericht niet alleen de waterdoelen worden nagestreefd, maar tevens versterking van de economie, vergroting van de ruimtelijke kwaliteit etc. In die zin is voor alle sectoren gekeken op welke wijze versterking mogelijk is. Voor de land- en tuinbouw is met name de

zoetwatervoorziening in de toekomst van groot belang. De sector zal daarom actief worden betrokken bij de landelijke verkenning die zal worden uitgevoerd in de planperiode.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

19. In welke mate wordt er gebruik gemaakt van stapeling van functies en multifunctioneel ruimtegebruik om de schaarse ruimte zo efficiënt mogelijk te benutten, waardoor de functie landbouw, als meest multifunctionele vorm van grondgebruik, behouden kan blijven?

19. Het rijk streeft naar een zo maximaal mogelijke stapeling van functies. Multifunctioneel ruimtegebruik is het uitgangspunt. Echter de invulling daarvan is gebiedsspecifiek en kan alleen op gebiedsniveau (in gebiedsprocessen; overleg tussen lokale stakeholders) een goede uitwerking krijgen. Tegelijkertijd vindt het rijk een maximale meekoppeling van wateropgaven met andere opgaven van belang. Ook in dat geval vinden de concrete afwegingen niet plaats in het ontwerp Nationaal Waterplan, maar in de gebieden zelf.

20. Hoeveel hectare landbouwgrond kan er maximaal verloren gaan door de koppeling van blauw aan groen?

20. Door het koppelen van blauwe diensten aan landbouw gaan in beginsel geen hectares landbouwgrond verloren. De ruimtelijke bestemming van landbouwgrond zal blijven bestaan en de landbouwproductiefunctie kan juist heel goed gecombineerd worden met vrijwillige blauwe diensten zoals verbetering van de waterkwaliteit, waterberging, wateropslag door verhoging waterpeil en, ingeval daartoe aanleiding kan ontstaan, tijdelijk als wateropvanggebied. Voor groene en blauwe diensten geldt dat ze: a. meer leveren dan volgens wettelijke kaders verplicht (zgn. bovenwettelijk), b. vrijwillig worden aangegaan, c. de markt deze niet of onvoldoende betaalt (marktfalen).

21. Is overwogen om ruimtelijke ontwikkelingen in het kader van het ontwerp Nationaal Waterplan te koppelen aan structuurversterking van de landbouw, om een positieve stimulans te geven aan alle functies in het gebied?

21. De keuzes vanuit het ontwerp Nationaal Waterplan zijn gericht op duurzame ontwikkeling van Nederland en niet zozeer op ontwikkeling van individuele sectoren. Het rijk vindt het van belang dat bij de ruimtelijke inrichting naast wateropgaven ook andere opgaven integraal worden meegenomen in de uitvoering. De afweging hangt onder meer af van de aard, omvang, en urgentie van de opgave in relatie tot aanwezige functies en bodemgesteldheid in het gebied. Daarbij is het streven dat bij alle (water)opgaven en -maatregelen een maximale meekoppeling met andere opgaven en maatregelen plaatsvindt.

Daarnaast vindt het rijk het van belang dat adaptatiemaatregelen t.b.v. de waterhuishouding van Nederland ook kansen kunnen bieden, zoals structuurversterking van de landbouw. Daarbij kan gedacht worden aan innovatie (op bedrijfsniveau of regionaal in landbouwgebieden water opvangen) en 'blauwe diensten' vanuit de landbouw.

22. Erkent u het belang van een sterke land- en tuinbouwsector in Nederland en bent u bereid om in overleg met deze sector actiepunten te formuleren (bijvoorbeeld het minimaliseren van ruimteclaims op het landbouwareaal, het garanderen van een goede zoetwatervoorziening voor de land- en tuinbouw en het optimaliseren van landbouwgebieden), gericht op een versterking van de positie van de sector als economische peiler en leverancier van hoogwaardige producten?

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

22. De land- en tuinbouwsector beheert ca 2/3 van het landelijk gebied en het Agrifood-complex is verantwoordelijk voor ca 10% van het Bruto Nationaal Product. Daarmee is het belang van een sterke sector onomstreden en tevens is door het oppervlaktebeslag duidelijk dat de land- en tuinbouw een belangrijke rol kan spelen bij het bereiken van de doelen van het ontwerp Nationaal Waterplan.

Een vitale land- en tuinbouwsector is net als andere gebruikers zelf verantwoordelijk voor verantwoorde omgang met ruimte en verantwoord watergebruik. De sector spant zich hiervoor ook in, met name via innovatie. Het rijk stimuleert hiertoe innovaties. Een belangrijke stimulans loopt via het Innovatieprogramma Kaderrichtlijn Water.

23. Bent u bereid om in overleg met de land- en tuinbouwsector uitwerking te geven aan de gedachte van landbouwcompensatie, die bij onvermijdelijke ingrepen in het landbouwgebied of oplegging van productiebeperkingen leidt tot herstel van de productiewaarde op bedrijfs- en gebiedsniveau?

23. Waar schade als gevolg van rijksingrijpen aan de orde is zal gezocht worden naar een passende financiële maatregel. Zie voorts het antwoord hierboven en het antwoord op vraag 29.

24. Wordt de mogelijkheid van zeewaartse kustuitbreiding verder onderzocht en beoordeeld in een kosten-batenanalyse? Zo ja, zijn op dit gebied marktpartijen uitgenodigd om business cases te ontwikkelen en wanneer kan de Kamer de resultaten van dit onderzoek verwachten?

24. Ja, de haalbaarheid van zeewaartse kustuitbreiding zal worden onderzocht in het kader van het Deltaprogramma. Een maatschappelijke kosten-batenanalyse zal daar zeker deel van uitmaken. Een plan van aanpak zal naar verwachting in het najaar gereed zijn als onderdeel van het samenhangend werkplan Deltaprogramma. De Tweede Kamer zal hierover ook geïnformeerd worden. Zoals in het ontwerp Nationaal Waterplan vermeld is, streeft het rijk naar besluitvorming in 2015. De Kamer zal geïnformeerd worden over het voorgenomen besluit en over tussenresultaten. In het plan van aanpak zullen mijlpalen benoemd worden en zal ingegaan worden op de wijze van betrokkenheid van de markt, inclusief de mogelijkheid om de markt business cases te laten ontwikkelen.

25. Welke doelstellingen uit het Actieplan Hoogwater Rijn uit 1998 lagen in 2005 niet op schema en is er momenteel nog steeds sprake van een achterstand? Zo ja, waar bestaat die achterstand uit en wat wordt er door Nederland ondernomen om daar meer vaart achter te zetten?

25. Het Actieplan Hoogwater Rijn bevat de volgende 4 doelstellingen:

- Vermindering van de schaderisico's met 10 % voor 2005 en met 25 % voor 2020.
- Verlaging van de extreem hoge waterstanden met zo mogelijk 30 cm voor 2005 en met zo mogelijk 70 cm voor 2020.
- Vergroting van het bewustzijn m.b.t. hoogwater.
- Verbetering van de hoogwaterwaarschuwingssystemen door internationale samenwerking en de verlenging van de voorspellingstermijnen met 100 % voor 2005.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

Het actieplan wordt periodiek geëvalueerd, de eerste evaluatie vond plaats in 2005. Uit deze evaluatie bleek dat de doelen 1, 3 en 4 voor 2005 gerealiseerd zijn. De tweede doelstelling, een waterstanddaling van 30cm is niet volledig gerealiseerd. In het evaluatierapport van de ICBR (Internationale Commissie ter bescherming van de Rijn) staat het als volgt:

De voor 2005 beoogde verlaging van de extreme hoogwaterwaterstanden in de hoofdstroom van de Rijn met zo mogelijk 30 cm in vergelijking met 1995 wordt alleen bereikt op de Duits-Franse Bovenrijn bij Maxau. Op de Middenrijn bedraagt de verlaging circa 10 cm. Op de Duitse Nederrijn en in de Rijndelta neemt de vermindering verder af."

Verder werd ingeschat dat met de in het actieplan afgesproken maatregelen ook de nagestreefde waterstandverlaging van 70cm in 2020 niet zal worden gehaald. Deze evaluatie is op de Rijnministersconferentie van oktober 2007 besproken. Besloten is om alle realistische mogelijkheden te onderzoeken om aanvullende retentie te realiseren of om waterstandverlagende maatregelen uit te voeren langs de Rijn (bijv. retentiegebieden, dijkverleggingen, uiterwaardverlagingen). Deze inventarisatie heeft inmiddels plaats gevonden. Alle aanvullende maatregelen (die voor 2020 kunnen worden gerealiseerd) in de verschillende staten samen zijn goed voor maximaal 96 miljoen kubieke meter retentiegebied en 220 ha dijkverlegging. Deze maatregelen bevinden zich alle aan de Duits-Franse Bovenrijn. Ingeschat wordt dat ook hiermee het beoogde doel voor 2020 niet zal worden bereikt (met uitzondering van de Duits-Franse Bovenrijn waar het doel vrijwel wordt bereikt).

De Nederlandse delegatie is scherp op de voortgang van deze doelstellingen en heeft daarom ook recentelijk in herinnering gebracht dat de opdracht van de Rijnministersconferentie aan de ICBR is om mede op basis van deze resultaten het Actieplan Hoogwater Rijn te actualiseren.

26. Wanneer verwacht u de onderzoeken naar de mogelijkheid van peilverhoging in het IJsselmeer af te ronden en wanneer kan de Kamer hierover een kabinetsvoorstel verwachten?

26. Ik verwacht dat de onderzoeken in de 2^e helft van 2010 de verschillende peilscenario's in beeld hebben gebracht. In samenhang met de nationale zoetwaterstrategie komt het kabinet in uiterlijk 2015 in de kamer met een besluit over de peilstijging in het IJsselmeer.

27. Welke gevolgen zal het terugbrengen van het getij hebben op het gebied in de Grevelingenmeer; wat zal er bijvoorbeeld op termijn met de platen gebeuren?

27. Uit een verkenning van Rijkswaterstaat (januari 2009) blijkt dat de herintroductie van een beperkt getij van zo'n 50 cm. zal leiden tot een verbetering van de waterkwaliteit (o.a. oplossen van de zuurstofproblematiek) en versterking van de natuur (meer getijdennatuur).

Op dit moment worden diverse platen in de Grevelingen door stenen oeververdedigingen beschermd tegen oeverafslag. Het terugbrengen van het getij zorgt ervoor dat huidige platen bij eb wat groter worden en bij vloed wat kleiner. Door het getijverschil ontstaat een natuurlijker proces van aanslibbing en afkalving en een groter oppervlakte aan intergetijdengebied. De verwachting is dat er een intergetijdengebied van circa 1200 hectare zal ontstaan ten opzichte van de huidige 100 hectare.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

28. Ziet u, in het kader van een gezonde toekomst voor de Zuidwestelijke Delta, een vierde verdieping van de Westerschelde als een reële optie?

28. Een vierde verdieping is niet aan de orde. Mocht in de toekomst toch een verzoek vanuit Vlaanderen komen voor een vierde verdieping, dan zal bespreking van het verzoek plaatsvinden in het kader van het Verdrag inzake de samenwerking op het gebied van het beleid en het beheer. Dit betekent dat het verzoek wordt beoordeeld met inachtneming van de gezamenlijke doelen voor toegankelijkheid, veiligheid tegen overstromen en natuurlijkheid. Ook zullen daarbij de bestaande afspraken over de externe veiligheid en rampenafhandeling betrokken worden.

29. Wordt er binnen de huidige plannen al rekening gehouden met een schadevergoeding voor gedupeerde boeren in gebieden waarvan uit ecologische motieven besloten wordt ze te verzilten?

29. Ja, er wordt rekening gehouden met een schadevergoeding voor gedupeerde boeren indien door ingrepen van het rijk verzilting van rijkswateren optreedt en deze verzilting schade veroorzaakt. De regeling 'Nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999' is dan van toepassing. Ik streef er echter naar om samen met alle partijen - zonodig gefaseerd - een klimaatbestendige zoetwatersituatie te creëren, die goede toekomstperspectieven biedt voor de landbouw.

30. Kunt u een raming geven van de totale kosten van een schadevergoeding voor boeren die gedupeerd worden door een eventuele keuze voor verzilting van bepaalde gebieden?

30. Nee, nog niet. Op dit moment wordt voor het Zuid-Hollandse deel van de Zuidwestelijke Delta nog onderzocht hoe groot de schade van een zout Volkerak-Zoommeer is voor de landbouw, drinkwatervoorziening en industrie. In het Volkerak-Zoommeer wordt het zoute water echter pas toegelaten als er alternatieven zijn gevonden voor de huidige beschikbaarheid van zoet water voor de landbouw, drinkwatervoorziening en industrie en de uitvoering daarvan is geregeld. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar een mogelijke alternatieve zoetwateraanvoer, maar ook naar vermindering van de zoetwatervraag door een innovatief en efficiënter gebruik van het reeds beschikbare zoete water. Aan de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta, waarin de drie provincies en het rijk samenwerken, is gevraagd om vóór 1 juli aanstaande een integraal advies uit te brengen voor een realistische, klimaatbestendige zoetwatervoorziening in de gebieden die gevolgen ondervinden van een zout wordend Volkerak-Zoommeer.

31. Wanneer wordt er gestart met het onderzoek naar een 'afsluitbaar open Rijnmond' en wat zal de looptijd van een dergelijk onderzoek zijn?

31. Naar aanleiding van de aanbeveling van de Deltacommissie heb ik het initiatief genomen om samen met een brede groep belanghebbende partijen uit het Rijnmond gebied te verkennen wat de belangrijkste opgave in het gebied is en hoe het proces van aanpak daarvoor moet worden ingericht. De relatie met andere fysieke opgaven dan waterbeheer en met bestaande trajecten in Rijnmond was daarbij punt van aandacht. Men was het erover eens dat er op korte termijn een duidelijker beeld moet komen van de wateropgave en de oplossingsrichtingen alvorens te kunnen bepalen wat de relatie tot andere opgaven en trajecten dient te zijn. In 2009 zal de wateropgave centraal staan en zal ik, mede op basis van bovenstaande brede verkenning, samen met enkele regionale partijen onderzoeken wat de waterstaatkundige betekenis van 'afsluitbaar open Rijnmond' is en wat de mogelijke consequenties daarvan zijn voor andere opgaven en trajecten. In het najaar van 2009 zal dit onderzoek leiden tot een Plan van Aanpak. In dat Plan van Aanpak zal ook staan welk nader onderzoek nodig is en op welke termijn.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

32. Wordt bij het uitwerken van de Deltawet gekeken naar mogelijkheden voor publiekprivate samenwerking bij meerdere projecten, dus niet alleen bij de Afsluitdijk, en kunt u toezeggen dat u deze mogelijkheden zult blijven onderzoeken?

32. De wet geeft slechts een kader voor het Deltaprogramma, en doet geen uitspraak over publiekprivate samenwerking. Het onderzoeken van de mogelijkheden daartoe komt aan de orde bij de uitwerking van de maatregelen in het Deltaprogramma. Zoals aangegeven in het Ontwerp Nationaal Waterplan ben ik van mening dat het vroegtijdig betrekken van private partijen meerwaarde biedt.

33. Waren de synergiegelden altijd al bedoeld voor het op orde krijgen van het watersysteem en welk deel van de synergiegelden wordt precies aan het watersysteem besteed?

33. De synergiegelden zijn bedoeld om een rijksbijdrage te leveren aan de uitvoering van de wateropgaven en zijn gericht op het versnellen en integreren van maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water met andere ruimtelijke maatregelen in het watersysteem, waardoor synergie wordt bereikt.

34. In hoeverre vindt u regionale verschillen in lasten voor burgers acceptabel?

34. Regionale verschillen in lasten worden veroorzaakt door andere geografische kenmerken en verschillen in de inrichting van het gebied. Lokale lasten zoals de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing, worden geïnd ter dekking van de feitelijke kosten van het regionale waterbeheer. Dit leidt onvermijdelijk tot regionale verschillen in de lasten.

35. Wanneer kan de Kamer een gedetailleerd en gespecificeerd financieel overzicht verwachten, waarmee de Kamer inzicht krijgt in waar al het geld precies vandaan komt en hoeveel aan welke maatregelen wordt besteed?

35. Alle middelen die VenW uitgeeft in het kader van het Waterplan zijn opgenomen in de begrotingen van het ministerie (hoofdstuk XII en Infrastructuurfonds). Hierin is ook de toedeling aan onderwerpen (Hoofdstuk XII) of projecten (Infrastructuurfonds) opgenomen.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

36. Welke kosten in het ontwerp Nationaal Waterplan zijn het gevolg van achterstallig onderhoud?

36. Het Infrastructuurfonds heeft in artikelonderdeel 11.02 een apart budget voor Beheer en Onderhoud. Al het onderhoud moet hieruit worden gefinancierd. De omvang hiervan bedraagt de komende vijf jaar gemiddeld ruim 200 miljoen euro per jaar.

37. Hoe vaak zijn gedurende de afgelopen 50 jaar waterkeringen doorgebroken door de faalmechanismen ondermijning of 'piping' en welke investeringen zijn nodig om deze faalmechanismen te voorkomen?

37. In Nederland zijn de afgelopen 50 jaar geen dijken door piping doorgebroken. Piping is een van de faalmechanismen waarmee bij het toetsen en ontwerpen van waterkeringen rekening wordt gehouden. In lopend onderzoek (Veiligheid Nederland in Kaart en Sterkte en belastingen Waterkeringen) wordt momenteel bekeken of de aannames over piping bij toetsen en ontwerpen in lijn zijn met de meest recente inzichten. Het is mogelijk dat daaruit volgt dat ontwerp- en toetsregels voor dit faalmechanisme worden aangepast. De omvang van de investeringen die hieruit kunnen volgen zijn op dit moment niet in te schatten.

38. Hoe verhouden de plannen om in polders te (gaan) bouwen zich tot de verwachting dat het waterpeil aanzienlijk zal stijgen?

38. Met de beantwoording van de motie Depla/Bochove is aangegeven dat de voorgenomen grootschalige investeringen uit de huidige rijksnota's - zoals Zuidplas, Haarlemmermeer en Almere - op basis van de bestaande inzichten een goede klimaatbestendige inrichting kunnen krijgen. In de toekomst zullen ook bij verdere ontwikkelingen in polders overstromingsrisico's bij de ruimtelijke afweging betrokken worden. Zo bereidt het kabinet nadere regels voor ten aanzien van nieuwe vitale functies in kwetsbare gebieden en wordt de toepassing van de watertoets verbreed. Maar het voorkomen van overstromingen - door middel van brede rivieren en stevige dijken - staat voorop. Nadere uitwerking daarvan vindt plaats in het kader van de actualisering van het waterveiligheidsbeleid, waaronder de aanpassing van de normensystematiek.

39. Zou het verstandiger en minder kostbaar zijn om te stoppen met het verder concentreren van mensen en bedrijven in gebieden met het grootste overstromingsrisico?

39. Nee. De investeringen voor waterveiligheid moeten hoe dan ook gemaakt worden om huidige bewoners en bestaande bebouwing in gebieden met een groter overstromingsrisico adequaat te beschermen. Bovendien is het maatschappelijk draagvlak voor het tegengaan van nieuwe ontwikkelingen ook in deze (economisch belangrijke) gebieden erg laag. Het kabinet is van mening dat in kwetsbare gebieden nieuwe ontwikkelingen mogelijk zijn. Daarom zet het kabinet in op meerlaagsveiligheid: maatregelen om overstromingen te voorkomen, een duurzame ruimtelijke inrichting en een betere rampenbestrijding bij overstromingen. Deze maatregelen samen moeten voldoende waarborgen bieden voor een duurzame veiligheid.

40. Ziet u tegenstrijdigheid tussen enerzijds de aanbeveling van de Deltacommissie om de huidige veiligheidsniveaus met een factor 10 te verbeteren en anderzijds het bouwen van huizen en bedrijven in gebieden met het grootste overstromingsrisico?

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

40. Nee. Juist omdat de Deltacommissie ervoor kiest ook de meest kwetsbare gebieden adequaat te beschermen om ontwikkelingen mogelijk te maken, adviseert de Deltacommissie een verhoging van de normen voor waterveiligheid, waarbij slachtofferrisico's ook worden meegenomen. Het kabinet beziet de consequenties van de voorgestelde factor 10. Het kabinet zet net als de Deltacommissie in op preventie als belangrijkste pijler van het waterveiligheidsbeleid.

41. Wordt er bij de besluitvorming over de nieuwe normen voor waterkeringen, naast naar de consequenties van de door de Deltacommissie voorgestelde verhoging van de veiligheidsnormen met een factor 10, ook gekeken naar andere adviezen en rapporten, die afwijken van het advies van de Deltacommissie?

41. Het kabinet neemt een principebesluit over nieuwe normen met behulp van een volwaardige KBA én inzichten in het slachtofferpotentieel. Hierbij worden bestaande en nog te ontwikkelen adviezen van experts en betrokken overheden en organisaties over de volle breedte beschouwd.

42. Hoe moeten we ons het 'proefdraaien' met de nieuwe normen in de periode 2011-2017 in de praktijk voorstellen?

42. Tussen nu en 2012 ontwikkelen we een methode waarmee we kunnen bepalen waar we wel en niet aan de normen uit het principebesluit voldoen. Deze methode zal dan in de periode 2012-2017 worden toegepast op een aantal gebieden. Daarmee ontstaat er gedetailleerd inzicht in de consequenties en de uitvoeringsaspecten van de nieuwe norm. Zo zorgen we ervoor dat we bij het wettelijk vastleggen van nieuwe normen zeker weten dat deze ook de in praktijk hun waarde hebben bewezen.

43. Kunt u voorbeelden geven van plaatsen waar tot nu toe bij het maken van ruimtelijke keuzes onvoldoende rekening is gehouden met overstromingsrisico's en van plaatsen waar dat dreigt nu te gebeuren?

43. Het betrekken van overstromingsrisico's bij ruimtelijke keuzes is voor alle betrokken overheden een nieuw aandachtspunt waar nog nauwelijks ervaring mee is opgedaan. Om te kunnen oordelen of, in specifieke situaties, redelijkerwijs voldoende rekening is gehouden met de overstromingsrisico's is een eenduidig interpretatiekader nodig. In het kader van de actualisering van het waterveiligheidsbeleid ontwikkelt het rijk samen met provincies, gemeenten en waterschappen een methode voor overstromingsrisicozonering. Deze methode biedt een kader om gebiedsspecifieke overstromingsrisico's te koppelen aan de bestemming en ontwikkeling van gebieden en functies. Doel is te komen tot een voor betrokkenen heldere, eenduidige en robuuste weergave van een aantal onderscheidende risicozones waarvoor specifieke doelen en kaders kunnen worden gesteld. Dit instrument geeft invulling aan met name de tweede en derde laag van het veiligheidsbeleid (zie ook vraag 39). Op basis van de analyse van overstromingsrisico's zullen voor de meest kwetsbare gebieden aanvullende

voorwaarden worden gesteld aan de bouw en bescherming van nieuwe vitale objecten. Het rijk neemt het initiatief om hiervoor een AmvB op te stellen.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

44. Klopt het, dat op de kaart op pagina 36 de deltidammen tussen de koppen van de eilanden in het zuidwestelijk deltagebied in een lagere categorie (a) zijn ingedeeld dan de dijken die in de luwte van de deltidammen liggen en geen last kunnen hebben van extreem hoog water op de Noordzee (b)? Zo ja, waarom is daarvoor gekozen?

44. Nee. Het betreft hier geen lagere categorie, maar een andere categorie. Categorie A keringen zijn waterkeringen die behoren tot stelsels die dijkkringgebieden omsluiten en direct buitenwater keren. Categorie B keringen zijn (verbindende) waterkeringen die vóór dijkringen zijn gelegen en ook het buitenwater keren. Beiden dienen ertoe om (eenzelfde) beschermingsniveau te bieden voor de achter de kering gelegen dijkkring.

45. Welke mogelijkheid heeft u om af te dwingen dat bij de ruimtelijke ordening rekening wordt gehouden met overstromingsrisico's, nu zowel het ontwerp Nationaal Waterplan als de regionale waterplannen structuurvisies zijn en geen juridische binding hebben en er geen garantie bestaat dat deze plannen altijd goed op elkaar worden afgestemd?

45. De inzet van het concept meerlaagsveiligheid is niet gericht op het "afdwingen" dat bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met overstromingsrisico's. De gezamenlijke uitwerking van overstromingsrisicozonering moet de regionale overheden een raamwerk bieden waarbinnen een evenwichtige ruimtelijke afweging mogelijk wordt gemaakt. De toepassing van de watertoets als instrument zal hiertoe worden verbreed. Wel beziet het kabinet op dit moment hoe met name de bescherming van vitale functies middels een AMVB geregeld kan worden. Bovendien hebben provincies de (wettelijke) instrumenten om (vooraf) bepaalde keuzes zonnodig af te dwingen.

46. Kunt u uiteenzetten wat uw beleidsvisie is op de ruimte voor natuur(gebieden) op de Noordzee?

46. Het kabinet is van mening dat op termijn de bescherming van verschillende afzonderlijke gebieden ertoe moet leiden dat een samenhangend netwerk van beschermde gebieden op de Noordzee ontstaat. Dit draagt bij aan het streefbeeld van het realiseren van een wereldwijd netwerk van beschermde gebieden. Hiermee wordt invulling gegeven aan de doelen van bescherming van waardevolle en kwetsbare mariene habitattypen en soorten op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn (Natura 2000-gebieden), de Kaderrichtlijn Mariene Strategie en het OSPAR-verdrag. Met deze bescherming wil het kabinet de mariene biodiversiteit bevorderen.

47. Waarom worden in het ontwerp Nationaal Waterplan geen zelfstandige natuurbeschermingsdoelen voor de Noordzee genoemd en geconcretiseerd en hoe bent u van plan dit alsnog te doen?

47 Het ecosysteem van de Noordzee is divers. Daarom worden instandhoudingdoelstellingen per aangewezen Natura 2000-gebied vastgesteld. De instandhoudingdoelstellingen van de te beschermen habitattypen en soorten

worden vastgesteld als onderdeel van de aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden op zee.

Daarnaast zullen voor de Noordzee als geheel in overleg met onze buurlanden de milieudoelen van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) in 2012 worden vastgesteld met het oog op het bereiken van een goede milieutoestand (GMT). Tevens zal dan ook op grond van een IMARES-onderzoek worden bepaald welke gebieden zich kwalificeren voor specifieke bescherming op grond van de VHR en/of de KRM. Voor deze gebieden zullen natuurbeschermingsdoelen gelden.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

48. Kunt u het ontwerp Nationaal Waterplan aanvullen met informatie over de natuurwaarden en de gebieden met bijzondere natuurwaarden op de Noordzee? Zo nee, waarom niet?

48. Ja dat kan ik, en ik ben bereid om daar in het definitieve ontwerp Nationaal Waterplan extra informatie over toe te voegen naar de op dat moment laatste inzichten.

49. Hoe vertaalt uw vaststelling op pagina 88 van het ontwerp Nationaal Waterplan, dat de waarde van de Noordzee als een open dynamisch natuurlijk systeem door de ruimtelijke druk in het geding komt, zich tot concrete acties om de Noordzee als open dynamisch natuurlijk systeem te behouden?

49. De vaststelling dat de waarde van de Noordzee als open dynamisch natuurlijk systeem in het geding komt door de ruimtelijke druk, vertaalt zich in de beleidskeuze voor een duurzaam en ruimte-efficiënt gebruik in evenwicht met het mariene ecosysteem en het voeren van regie op het gebruik. Concrete acties zijn dat in het afwegingskader voor vergunningplichtige activiteiten op de Noordzee getoetst wordt op efficiënt ruimtegebruik, handhaving van het vrije uitzicht vanaf de kust en het voorkomen van significante effecten op het ecosysteem. Diezelfde principes zijn ook gehanteerd als vertrekpunt bij het aanwijzen van de windenergiegebieden.

Voorts worden in 2010 vijf ecologisch waardevolle gebieden aangewezen als Natura 2000 gebied.

50. Wat bedoelt u precies met de 'economische overcapaciteit' van de Nederlandse Noordzeevisserijsector?

50. Van economische overcapaciteit is sprake wanneer de boomkorkottervloot structureel verliesgevend is als gevolg van de hoge energielasten, lage prijzen voor de producten en een minder dan theoretisch maximale inzet van de vloot.

51. Hoe beoordeelt u wat het mariene ecosysteem aankan, in het kader van de ontwikkelopgave van een duurzame (economische) ontwikkeling in evenwicht met het mariene systeem?

51. Met name de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie en de Vogel- en Habitatrichtlijn bieden aanknopingspunten voor de beoordeling van wat het mariene ecosysteem aankan. In het licht van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie wordt het evenwicht tussen gebruik en het mariene systeem uitgedrukt in de goede milieutoestand (GMT). De komende jaren zal Nederland in afstemming met onze buurlanden bepalen wat we verstaan onder zo'n goede milieu toestand en hoe deze te beoordelen (in 2012 rapportage aan Europese Commissie).

Het gaat om het evenwicht tussen economische ontwikkelingen en in de KRM benoemde elementen als behoud van biodiversiteit, het op orde zijn van commercieel geëxploiteerde bestanden vis-, schaal- en schelpdieren, eutrofiëring, integriteit van de zeebodem en vervuilende stoffen. In het licht van de Vogel- en Habitatrictlijn zijn de instandhoudingdoelen voor de beschermde gebieden kaderstellend. Hierbij geldt als uitgangspunt dat aantasting van de natuurlijke kenmerken en waarden dient te worden voorkomen. De meest recente inzichten uit studies en monitoringsgegevens op het gebied van (mogelijke) effecten van gebruik worden momenteel toegepast bij het Plan-MER en passende beoordeling van het ontwerp Nationaal Waterplan. In de komende jaren wordt de beoordeling van het gebruik nader gespecificeerd aan de hand van de vastgestelde instandhoudingdoelen van de VHR in Natura 2000-gebieden en het opstellen van de GMT in het kader van de KRM.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

52. Deelt u de mening dat de belevingswaarde van de Noordzee niet alleen afhankelijk is van het vrije uitzicht op de horizon, maar ook van de stand van de natuur in en op de Noordzee, zoals de daar voorkomende zeevogels, zeezoogdieren, vissen, bijzondere habitats en dergelijk? Zo ja, hoe houdt u daar rekening mee in uw plannen?

52. Ik deel deze mening. In het Noordzeebeleid kiest het kabinet dan ook voor een duurzaam gebruik in evenwicht met het mariene ecosysteem en het toepassen van het voorzorgsbeginsel. De Kaderrichtlijn Water, de nog te implementeren Kaderrichtlijn Mariene Strategie en de Vogel- en Habitatrictlijn zijn in deze kaderstellend. Deze benadering is toegepast bij de aanwijzing van windenergiegebieden en de keuze voor een reserveringsgebied voor zandwinning. Ook in de verdere uitwerking, zoals bij vergunningverlening en de internationale inzet op duurzame visserij, is deze benadering leidend.

53. Hoe verhoudt de aankondiging, dat zal worden bezien of de uitwerking van het behoud van de mariene natuur in afweging met ruimtelijke claims zou moeten worden verankerd in een rijksbestemmingsplan voor de Noordzee, zich tot de aangenomen motie van het lid Polderman (TK, 2008-2009, 29 675, nr. 54) waarin de regering wordt verzocht in elk geval nog tijdens deze kabinetsperiode toe te werken naar een rijksbestemmingsplan Noordzee?

53. Het kabinet zal verkennen of de wijze waarop de ruimtelijke afweging nu wordt geborgd, ook op de lange termijn nog steeds effectief zal zijn. Op voorhand kan nog niet worden geconcludeerd of het middel van het Rijksbestemmingsplan, binnen de context van internationale regelgeving en de wijze waarop de zee wordt gebruikt, daartoe het meest effectieve is. Ik zal in overleg met mijn collega-bewindslieden de voors en tegens van verschillende opties voor borging in beeld brengen en de Tweede Kamer daarover in de loop van 2010 informeren. Het kabinet deelt de mening van de Kamer, zoals gesteld in de motie Polderman, dat gewerkt dient te worden aan een goede borging van de diverse planologische claims op de Noordzee. De structuurvisie ontwerp Nationaal Waterplan beschrijft een heldere afweging van de diverse planologische claims. De structuurvisie geeft richting aan de wijze waarop verschillende sectorale wet- en regelgeving en vormen van vergunningverlening die van kracht zijn op de Noordzee, worden toegepast en voor de wijze waarop het beheer wordt uitgevoerd. Het kabinet is van mening dat hierdoor de afweging tussen de diverse claims in de komende jaren door middel van het bestaande instrumentarium voldoende wordt geborgd.

54. Waarom hanteert u voor de ecosysteembenadering een definitie die op één zinsnede na identiek is aan de definitie die is opgenomen in de verklaring over de ecosysteembenadering tijdens de OSPAR/HELCOM-Ministersconferentie van 25 en 26 juni 2003 ('the comprehensive integrated management of human activities based on the best available scientific knowledge about the ecosystem and its dynamics, in order to identify and take action on influences which are critical to the health of marine ecosystems, thereby achieving sustainable use of ecosystem goods and services maintenance of ecosystem integrity'), in plaats van de gehele bovengenoemde definitie over te nemen?

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

54. In de ontwerp Beleidsnota Noordzee is gekozen voor een verkorte weergave van het begrip ecosysteembenadering. De volledige definitie die door ministers overeengekomen is op de OSPAR/HELCOM ministersconferentie in 2003 is en blijft onverkort geldig. Ik ben dan ook bereid om alsnog de volledige definitie over te nemen in de Beleidsnota Noordzee.

55. Bent u bereid alsnog de volledige definitie van de ecosysteembenadering over te nemen, zoals die is opgenomen in de verklaring van de OSPAR/HELCOM-conferentie van 2003?

55. Ja, ik verwijs u naar het antwoord op vraag 54

56. Voor de implementatie van welke onderdelen van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie wilt u inzetten op een internationale strategie in OSPAR-verband?

56. Voor veel verplichtingen uit de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) zullen producten en afspraken uit de regionale zeeconventies worden gebruikt. Zo zal het Quality Status Report 2010 dat momenteel in OSPAR wordt opgesteld en een overzicht zal geven van de toestand van de Noordoost Atlantische oceaan, gebruikt worden voor de initiële beoordeling die voor de KRM uitgevoerd moet worden. Verder zal voor de bepaling van de 'goede milieu toestand' op zee ten behoeve van de KRM, het instrumentarium van ecologische kwaliteitsdoelstellingen worden gebruikt, zoals dat o.a. in OSPAR en HELCOM is ontwikkeld.

57. Hoe verwacht u bij te dragen aan de afspraak die in OSPAR-verband is gemaakt, om in 2010 een ecologisch coherent netwerk van beschermde gebieden te hebben gerealiseerd?

57. Aansluitend op de aanmelding van de Habitatrictlijngebieden Kustzee ten noorden van Bergen, Vlakte van de Raan, Doggersbank, Klaverbank en Kustzee tussen Bergen en Petten per 22 december 2008 zijn deze gebieden als Marine Protected Area (MPA) in januari 2009 genomineerd bij het OSPAR-secretariaat. Het Vogelrichtlijngebied (het Friese Front) zal worden genomineerd in 2010 na de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied. De Marine Protected Areas zullen worden beschermd op grond van de beschermde habitattypen en soorten van de Vogel- en Habitatrictlijn. Met de nominatie van deze gebieden als MPA bij het OSPAR-secretariaat wordt ook een nadere invulling gegeven aan het tot stand komen van een coherent netwerk van beschermde gebieden. In 2012 zal worden besloten welke andere mogelijk ecologisch waardevolle gebieden op grond van de VHR en KRM specifieke bescherming behoeven. Deze gebieden zijn reeds indicatief op de structuurvisiekaart aangegeven.

58. Wanneer u schrijft dat u inzet op een strategie “erop gericht om bij de definiëring van de goede milieutoestand, de doelen en de uitwerking van de maatregelen, het mariene ecosysteem [...] te beoordelen, te beschermen en te ontwikkelen en het gebruik ervan te verduurzamen.”, bedoelt u dan met ‘ontwikkelen’ ook ‘herstellen’?

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

58. De term ‘ontwikkelen’ kan ook herstellen inhouden. Volgens de richtlijn moet om het doel te bereiken van een goede milieu toestand in alle aan Europa grenzende zeeën in 2020 een mariene strategie ontwikkeld worden door de Lidstaat. Dit met als doel om (citaat uit Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie:) ‘het mariene milieu te beschermen en in stand te houden, de verslechtering ervan te voorkomen of, waar uitvoerbaar, mariene ecosystemen in de gebieden waar deze schade hebben geleden te herstellen en inbreng in het mariene milieu te voorkomen en te verminderen, teneinde geleidelijk aan de verontreiniging weg te nemen zodat zij geen gevolgen van betekenis heeft of een significant risico vormt voor de mariene biodiversiteit, de mariene ecosystemen, de volksgezondheid of het rechtmatig gebruik van de zee.’

59. Ziet u het geheel of periodiek sluiten van gebieden op de Noordzee voor visserij als een mogelijke maatregel ter verduurzaming van de visserij en ter behoud en herstel van natuurwaarden in vogel- en habitatrictlijngebieden en OSPAR Marine Protected Areas?

59. Het Gemeenschappelijk Visserijbeleid streeft naar verduurzaming van de visserij in alle wateren en heeft daarvoor verschillende soorten maatregelen ter beschikking.

In aanvulling daarop bestaat de mogelijkheid van gebiedssluiting voor de bescherming van de natuur in het kader van het Natura 2000 programma. Gezien de nu bekende effecten van met name de bodemberoerende visserij op de Noordzee natuur kan de gehele of gedeeltelijke, tijdelijke of permanente sluiting van gebieden voor de bodemberoerende visserij niet worden uitgesloten. Wat de vogel- en habitatrictlijn en OSPAR gebieden betreft is de inzet van het kabinet om een bescherming te verzekeren die niet meer 'last' veroorzaakt aan het bedrijfsleven dan noodzakelijk is voor de realisatie van de instandhoudingdoelstellingen. Om dit te bereiken zijn inmiddels verschillende stappen gezet. Vertegenwoordigers van het visserijbedrijfsleven en van natuurbeschermingsorganisaties nemen deel aan het proces om te komen tot visserijmaatregelen voor beschermde gebieden. Ook is reeds uitvoering gegeven aan de wens uit het maatschappelijk convenant om te komen tot de uitvoering van een EMPAS ("Environmentally Sound Fishery Management in Protected Areas") project. Daartoe hebben reeds verschillende besprekingen met de International Council for the Exploration of the Sea (ICES) plaatsgevonden. Tevens zijn initiatieven genomen om te komen tot afstemming met Duitsland en het Verenigd Koninkrijk inzake één beheerregime voor de Doggersbank.

60. Wat is de Nederlandse inzet in de Europese Landbouw- en Visserijraad op het gebied van regulering van visserijactiviteiten in Natura-2000 gebieden?

60. De Nederlandse inzet is om de voorgestelde maatregelen terzake van de visserij in Natura 2000-gebieden te toetsen aan de beginselen van proportionaliteit en non-discriminatie.

In die zin volgt het Nederlandse beleid de inzet, zoals vastgelegd in de Basisverordening 2371/2002. Hierbij is van belang dat de belanghebbende partijen - visserij- en natuurorganisaties - betrokken zijn en dat de voorgestelde maatregelen handhaafbaar zijn

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

61. In hoeverre wordt er bij de ruimtelijke inrichting van de Noordzee onderzoek gedaan naar mogelijkheden van multifunctioneel ruimtegebruik, zoals het combineren van windmolenparken met mosselzaadinvanginstallaties (MZI's)?

61. Belangrijk uitgangspunt bij de ruimtelijke inrichting van de Noordzee is het zo duurzaam, efficiënt en veilig mogelijk benutten van de beschikbare ruimte. In dat kader zijn diverse functiecombinaties verkend. Voorbeelden zijn windenergie/pleziervaart en sportvisserij, windenergie/golfenergie en windenergie/ verlaten olie- en gasplatforms met (nutriëntneutrale) aquacultuur en visteelt/schelpdierteelt zoals ook de toepassing van mosselzaadinvanginstallaties (MZI's) op open zee. Als onderdeel van het implementatietraject voor het realiseren van windturbineparken binnen de aangewezen gebieden zal het kabinet verder onderzoeken onder welke voorwaarden medegebruik van windturbineparken zou kunnen worden gestimuleerd, bijvoorbeeld door recreatie, duurzame niet bodemberoerende visserij en mariene aquacultuur, of door andere vormen van duurzame energieproductie en het faciliteren van experimenten. Veel zal hierbij ook afhangen van initiatieven die uit de markt komen.

62. Kent u de Clean Shipping Index die in Zweden is ontwikkeld? Zo ja, deelt u de mening dat nationale havens moeten kunnen sturen op de milieukwaliteit van binnenkomende schepen en vindt u dat dit in het Nationale Waterplan thuishoort?

62. Ja, ik ben bekend met de Zweedse Clean Shipping Index. Rederijen, waarvan de schepen op milieugebied beter presteren dan de wettelijke norm, kunnen zich met deze index onderscheiden van andere rederijen. Twaalf grote Zweedse verladers hebben in een intentieverklaring aangegeven de Clean Shipping Index te gaan gebruiken bij het gunnen van hun vervoersopdrachten. De Index geeft inzicht in de milieuprestaties en wordt bepaald op basis van ca. 20 criteria.

Ik vind inderdaad dat nationale havens moeten kunnen sturen op de milieukwaliteit van binnenkomende schepen. In de beleidsbrieven Zeevaart en Duurzame Zeehavens heb ik u aangegeven met de Nederlandse zeehavens te streven naar een systeem waarbij door middel van financiële prikkels het varen met schone schepen wordt gestimuleerd. Cruciaal daarbij is dat schepen in alle Noordwest-Europese havens op basis van dezelfde criteria worden beoordeeld op hun milieuprestatie. Daartoe ontwikkelt een internationale groep havenbeheerders onder leiding van Havenbedrijf Rotterdam, een internationale index. Die index is gericht op emissies door schepen naar de lucht (in hoofdzaak SO_x en NO_x, maar ook CO₂), op basis van eenduidige en goed meetbare criteria. Voorts verwijst ik naar het antwoord op vraag 63.

Uw kamer is middels bovengenoemde beleidsbrieven reeds over dit beleid geïnformeerd. In de Noordzeeparagraaf van het ontwerp Nationaal Waterplan is gekozen om kort naar dit bestaande beleid te verwijzen. In het beschrijvende hoofdstuk 2 van de Beleidsnota Noordzee is in paragraaf 2.3 een kernachtige samenvatting van de essentie van dit vigerende beleid opgenomen. In de definitieve Beleidsnota Noordzee worden de milieuaspecten van het zeehavenbeleid nog verder aangevuld.

63. Vinden er, ondanks internationale regels zoals het UNCLOS-verdrag van de VN en het MARPOL-verdrag van de IMO, nog steeds lozingen van afval en verontreinigende stoffen (bijvoorbeeld ladingrestanten, rioolwater, bilgewater en olieresten) plaats? Zo ja, welke mogelijkheden bestaan er volgens u om dit in nationaal verband concreet aan te pakken?

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

Ja, er vinden nog lozingen plaats in strijd met het MARPOL Verdrag. Dit wordt aangepakt op Europees en mondiaal niveau. Afgelopen jaren is de Europese Richtlijn havenontvangstvoorzieningen geëvalueerd door de Europese Commissie en in 2009 zal de EC de lidstaten consulteren over herzieningsvoorstellen. In Nederland functioneert een goed systeem van Havenontvangstvoorzieningen waardoor in recente jaren een aanzienlijke hoeveelheid scheepsafval is ingezameld. De samenwerking tussen de handhavende instanties is verbeterd. Een belangrijk middel daarbij is het "draaiboek scheepsafvalstoffen" dat is opgesteld door betrokken instanties. In 2008 zijn pilots uitgevoerd om te zien of dit werkt. De resultaten zijn positief: er zijn gerichtere controles, betere samenwerking en informatie uitwisseling tussen verschillende toezichthouders en betere herkenning van risicovolle situaties. Daarnaast heeft Nederland in 2008 voorgesteld om milieubewustwording op te nemen in het verdrag van IMO over training en scholing van zeevarenden. Begin februari 2009 is hierover internationale overeenstemming op expertniveau bereikt. De wijzigingsvoorstellen moeten nu de formele wijzigingsprocedure doorlopen, waardoor deze wijzigingen mondiaal per 1 januari 2012 van kracht zullen zijn. De Nederlandse overheid geeft tot en met 2011 financiële ondersteuning voor het ontwikkelen van onderwijsmiddelen voor het hoger en middelbaar nautisch onderwijs.

64. Waarom wordt CO₂-opslag onder de zeebodem nu overwogen, terwijl de wetgeving voorheen geen opslag onder de zeebodem toeliet wegens gevaar voor het zeeleven?

64. CO₂-opslag wordt overwogen als een van de maatregelen om te kunnen voldoen aan de klimaatdoelstelling. Daarbij wordt zowel gekeken naar CO₂-opslag op land als op zee. Opslag in de zeebodem is mogelijk door de totstandkoming van internationale regels die opslag van CO₂ in de zeebodem mogelijk maken op voorwaarde dat hiervoor een vergunningentraject wordt doorlopen. Deze regels (het betreft hier OSPAR Decision 2007/2 on the Storage of Carbon Dioxide Streams in Geological Formations) geven ook voorschriften voor de vergunningprocedure en eisen aan de CO₂-stroom. De concept-EU-richtlijn betreffende de geologische opslag van kooldioxide, die thans bij het Europees Parlement en de Raad ter definitieve goedkeuring voorligt, stelt eveneens regels over vergunningprocedures (zoals bijvoorbeeld het toepassen van een m.e.r.-procedure). Het definitieve akkoord met deze richtlijn wordt voorjaar 2009 verwacht, daarna moet de richtlijn nog in de nationale wetgeving worden geïmplementeerd.

65. Wie zou er bij CO₂-opslag in de zeebodem verantwoordelijk zijn voor de monitoring van de CO₂ die in de zeebodem opgeslagen zou liggen?

65. Monitoring van CO₂ zal in eerste instantie moeten plaatsvinden door degene die het CO₂ opslaat en heeft opgeslagen, onder toezicht van de nationale overheid.

In de concept-richtlijn betreffende de geologische opslag van kooldioxide en tot wijziging van de Richtlijnen 85/337/EEG en 96/61/EG van de Raad, de Richtlijnen 2000/60/EG, 2001/80/EG, 2004/35/EG en 2006/12/EG en Verordening (EG) nr. 1013/2006, die thans bij het Europees Parlement en de Raad ter goedkeuring voorligt, is opgenomen dat de monitoringverplichting overgaat op de nationale autoriteit vanaf het moment dat alle beschikbare gegevens indiceren dat het CO₂ volledig en permanent in de opslag zal blijven. Deze overdracht van verantwoordelijkheid vindt in beginsel tenminste twintig jaar na afsluiting van de locatie plaats, tenzij de nationale autoriteit meent dat aan het criterium van volledige en permanente opslag eerder wordt voldaan. Na akkoord moet deze richtlijn moet nog in de nationale wetgeving worden geïmplementeerd.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

66. Waarom wordt er, ondanks de problemen bij het Tordisveld, waarbij proceswater de zee in is gelekt, toch overwogen om twee pilotprojecten met CO₂-opslag op te zetten voor de Hollandse kust?

66. Uit onderzoek blijkt dat er potentieel voor CO₂-opslag is in uitgeproduceerde gasvelden op het Nederlandse Continentaal Plat. De concrete mogelijkheden worden nu beter in kaart gebracht. Dit past in het kabinetsbeleid om CO₂-opslag in Nederland verder te ontwikkelen.

Met de problemen bij het Tordisveld wordt waarschijnlijk gedoeld op het incident in 2008 waarbij, op 300 km afstand van de CO₂ injectie in de Utsira-formatie, met olie vervuild water aan de oppervlakte is gekomen. Deskundigen geven aan dat er geen relatie was met de CO₂-opslag. Het incident vond plaats in een geheel ander deel van de Utsira-formatie waar geen CO₂ maar water werd geïnjecteerd. De Utsira-formatie is overigens geen gasveld maar een diepe watervoerende laag.

67. Kunt u uw bewering dat de puls kor 'goed' is voor het ecosysteem onderbouwen, en daarbij de mogelijke effecten van deze techniek op onder andere haaien meenemen?

67. De internationale biologen verenigd in ICES hebben in 2006 vastgesteld dat het pulsvisttuig te opzichte van de traditionele boomkor ecologische voordelen biedt vanwege de verminderde bodemberoering, verminderde vangsten van bodembenthos, vermindering discards (waaronder ondermaatse schol), en lager energieverbruik en CO₂-emissie. ICES heeft voorafgaand aan een meer definitief oordeel verzocht om enkele nadere onderzoeken, waaronder het effect op haaien en roggen. Naar verwachting zullen de uitkomsten van deze onderzoeken in 2009 beschikbaar komen.

68. Hebben er al marktpartijen positief gereageerd op de uitnodiging van het kabinet om business cases te ontwikkelen voor het aanleggen van eilanden voor de kust in relatie tot functies als energieproductie, recreatie en natuurontwikkeling? Zo ja, wanneer kan de Kamer hierover geïnformeerd worden?

68. Een aantal marktpartijen heeft interesse getoond in het concept van een kunstmatig eiland op zee. Momenteel zijn deze partijen bezig met het concretiseren van de plannen en verdere ontwikkeling van de businesscases. De verwachting is dat de marktpartijen in verband met de ruimtelijke reservering in het ontwerp Nationaal Waterplan uiterlijk voor het einde van inspraakperiode op 22 juni 2009 met de uitwerking van hun plannen zullen komen. De Kamer zal in

de tweede helft van 2009 geïnformeerd worden over de voortgang in de plannen voor een eventueel kunstmatig eiland op zee.

Datum

-

69. In hoeverre vragen de recent gelanceerde plannen voor energiewinning op zee bijstelling van het Ontwerp Nationaal Waterplan?

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

69. Toekomstperspectieven voor internationale netconfiguraties die grote windenergiegebieden met elkaar verbinden, zoals onder meer zeer recent gepresenteerd door de Office for Metropolitan Architecture (OMA) van Rem Koolhaas, passen in algemene zin in het beleid. Het streefbeeld van het kabinet is om samen met de omringende landen toe te werken naar een internationaal netwerk van duurzame (wind)energie op zee. Om reden van kosten en tijdsduur voor overleg en ontwikkeling beschouwt het kabinet dit netwerk als een mogelijke volgende fase in het beleid voor windenergie op zee na 2020. "Keuzes voor specifieke locaties worden telkens vanuit een integrale afweging gemaakt door het kabinet, zoals in dit Nationale Waterplan is gebeurd." Van de aangewezen gebieden kan het wat verder gelegen gebied "IJmuiden" qua ligging goed passen in een dergelijke ontwikkelingsrichting. Nederland zal een actieve bijdrage leveren aan ontwikkelingen in Europees verband voor de oprichting van grensoverschrijdende netconfiguraties.

70. Is het mogelijk om in deze kabinetsperiode meer dan de voorgenomen 450 MW extra windenergiecapaciteit op zee te realiseren?

70. De verwachting is dat voor ruim boven de 450 MW aan vergunningen verleend wordt. Realisatie zonder subsidiëring door de nationale overheid is niet waarschijnlijk. Het kabinet heeft als doelstelling voor de korte termijn om 450 MW aan windenergieparken op zee te realiseren en heeft daarvoor middelen vrijgemaakt.

71. Is het kabinet bereid om haar doelstelling voor de windenergiecapaciteit op zee voor 2020 te verhogen, om de kabinetsambities en de Europese doelstelling voor het aandeel van duurzame energie in de totale energievoorziening te halen?

71. In het kader van het werkprogramma Schoon en Zuinig is een inschatting gemaakt, hoeveel duurzame elektriciteit geproduceerd moet worden om de 20% doelstelling te halen en hoeveel daarvan uit windenergie op zee zou moeten komen. In de berekeningen van een hoog economische groeiscenario is becijferd, dat 5500 MW aan windenergieproductie van zee volstaat. Het streven van 6000 MW in 2020 is een richtgetal, waarmee reeds enige compensatie voor eventuele tegenvallende andere categorieën kan worden geboden. Daarbij moet tevens worden bezien, dat het in de tijd gezien een enorme opgave is om windparken met een dergelijke omvang voor 2020 in volledige productie te hebben.

72. Is het kabinet bereid om op korte termijn een gesprek met de industrie aan te gaan om vast te stellen of een spoedige start van een publiekprivate samenwerking in een taskforce, gevolgd door een ontwikkelingsmaatschappij, kan bijdragen aan een optimale ontwikkeling van windenergiecapaciteit op zee?

72. Dergelijke constructies worden overwogen. Mocht deze organisatievorm een duidelijke bijdrage kunnen leveren aan een tijdige en kostenefficiënte realisatie van de kabinetsdoelstelling voor 2020 aangaande wind op zee, dan zal deze serieus worden uitgewerkt. Ten behoeve van onder meer deze afweging wordt momenteel gewerkt aan een uitgiftebeleid voor 6000MW wind op zee. Het kabinet zal hierover naar verwachting voor het zomerreces 2009 een nadere richting bepalen.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

73. Hoeveel capaciteit is er binnen de ministeries van Verkeer en Waterstaat, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en Economische Zaken direct betrokken bij het windenergiebeleid (per ministerie, per jaar vanaf 2000) en in hoeverre is dit voldoende om op efficiënte wijze tot effectief windenergiebeleid te komen?

73. Het Rijk werkt met een totaal van circa 15 fte samen aan het dossier 'Windenergie op zee'. Deze inzet van de capaciteit van de betrokken departementen is voldoende.

74. Hoe staat het met het 'stopcontact op zee':

- a. Gaat het kabinet de 450 MW aansluiten?
- b. Gaat het kabinet de kosten hiervan dragen, net zoals de overheid dat doet bij ontwikkelingen op land?
- c. Wanneer neemt het kabinet de hiervoor noodzakelijke beslissingen?
- d. Gaat het kabinet ook de aansluitingen voor de overige te bouwen windmolens verzorgen (onder andere aansluitstations, stroomomvormers, kabels en aansluitingen op het landnet)?
- e. Gaat het kabinet een proactieve rol spelen in de opzet en de uitrol van een gezamenlijk internationaal Noordzee-net voor windenergie?
- f. Heeft het kabinet hiervoor al contacten gelegd en wat is de stand van zaken in deze?

74. a/b/c. Op dit moment wordt het onderzoek naar de voor- en nadelen van een grotere rol voor de landelijk netbeheerder bij de aanleg en het beheer van een net op zee afgerond. Binnenkort zal het Kabinet de Kamer hierover nader informeren. Daarbij zal het Kabinet onder meer ingaan op de kosten van een dergelijk net, mede in relatie tot de afstand van de beoogde windparken tot het bestaande net, en op de wijze van bekostiging. Het kabinet streeft naar snelle besluitvorming, maar hecht tegelijkertijd aan zorgvuldigheid gelet op de grote omvang van de bedragen waar het hier om gaat. Voorts verwijst ik naar het antwoord op vraag 75.

d. Indien met overig te bouwen windmolens worden bedoeld de windmolens op land dan ziet het Kabinet geen redenen om de vigerende wet- en regelgeving aan te passen. Kort gezegd houden deze in dat de netbeheerder aansluit op het dichtstbijzijnde punt in het net waar voldoende capaciteit is en dat de kosten van de aansluiting tot aan het dichtstbijzijnde net met het vereiste spanningsniveau, voor rekening komen van degene die de aansluiting aanvraagt.

Indien evenwel wordt bedoeld op de windmolens op zee, die onder het NWP regime worden gebouwd dan zal eerst de besluitvorming moeten worden afgewacht als genoemd in het antwoord onder abc.

e/f. In Europees verband wordt met de Commissie en andere Noordzeelanden gesproken over de mogelijkheden van de aanleg van een elektriciteitsnetwerk op

de Noordzee voor de grootschalige inpassing van offshore windparken. De Commissie heeft voorgesteld om in het kader van het EU Herstelplan een bedrag van € 150 miljoen uit te trekken voor modulaire uitbreidingen van het elektriciteitsnet op de Noordzee (Duitsland, Denemarken, Ierland, Nederland, België en het Verenigd Koninkrijk). Deze besprekingen over mogelijke uitwerkingen verkeren nog in een beginnend stadium.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

75. In hoeverre wordt de positie van een grote meerderheid van de ontwikkelaars van windenergieprojecten op zee in Nederland en de Nederlandse Wind Energie Associatie (NWEA) - die voorstander zijn van de realisatie van een 'stopcontact op zee' in de '2e ronde' - meegenomen in de besluitvorming over een 'stopcontact op zee'?

75. Zoals de minister van Economische Zaken tijdens de behandeling van het Energierapport heeft aangegeven zal het kabinet zijn uiterste best doen om de resultaten van de bovenbedoelde besluitvorming reeds bij de verdeling in de 2^e ronde (start november 2009) te betrekken. Garanties daaromtrent zijn vooralsnog niet te geven, omdat dit afhangt van het feitelijke tempo van deze besluitvorming.

76. Waarom wordt er in het ontwerp Nationaal Waterplan en de Beleidsnota Noordzee meer aandacht besteed aan (mogelijke) ecologische effecten van de ontwikkeling van windenergie op zee, dan aan de ecologische effecten van andere activiteiten op de Noordzee?

76. De reden waarom meer aandacht wordt besteed aan de (mogelijke) ecologische effecten van windenergie dan aan die van andere activiteiten is dat het hier gaat om een nieuwe en grootschalige ontwikkeling met mogelijke significante effecten op de mariene ecologie, waarbij over die effecten nog veel onbekend is.

77. Waarom verschillen de milieueisen voor de winning van olie en gas ten opzichte van die voor de ontwikkeling van windenergiecapaciteit op de Noordzee?

77. De milieueisen zijn voor beide activiteiten gelijk. Voor beide geldt een verplichting. De richtlijnen voor de mer zijn voor de bouw van windparken op zee uitvoeriger omdat er nog veel minder bekend is omtrent de (cumulatieve) ecologische effecten. De winning van olie en gas is al veel langer bestaande praktijk op de Noordzee.

78. Waarom is er voor gekozen om voor windparken een afstand van twee zeemijl (= 3,7 km) tot scheepvaartroutes aan te houden, terwijl voor olie- en gasplatforms een veiligheidsafstand van 500 meter geldt?

78. De afstand van twee zeemijl tussen scheepvaartroutes en windparken is een vertrekpunt geweest bij de aanwijzing van de windenergiegebieden. Bij verdere uitwerking kan blijken dat in specifieke situaties meer maatwerk mogelijk is. Van belang is dat de afstand van scheepvaartroutes tot windparken altijd zodanig is dat veilige manoeuvres mogelijk zijn en blijven. Het verschil met de afstand bij olie- en gasplatforms wordt verklaard door de omvang van de aangewezen gebieden. Deze hebben een lengte van een aantal tot tientallen kilometers. Over deze gehele lengte moet voldoende ruimte aanwezig zijn voor uitwijkmanoeuvres

van schepen in gevaarlijke situaties, om zodoende niet tussen de windturbines terecht te komen.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

79. Waarom bevinden de eerste twee aangewezen windenergiegebieden zich ver op zee, terwijl een van de vertrekpunten luidt "zo dicht mogelijk bij de kust en nabij aanlandingspunten"?

79. De twee aangewezen gebieden zijn op dit moment de meest dicht bij de kust gelegen grootschalige windenergiegebieden die aangewezen kunnen worden, waarbij geen conflict optreedt met ander gebruik van nationaal belang (scheepvaart, olie- en gaswinning, zandwinning ten behoeve kustsuppleties, defensiegebieden), natuur en een vrij uitzicht vanaf de kust. Dichter bij de kust zijn dergelijke conflicten op voorhand niet te vermijden. Daarom zijn twee zoekgebieden voor de Hollandse Kust en boven de Waddeneilanden benoemd, waarbinnen het kabinet de ambitie heeft dit jaar een ontwerpbesluit te nemen over het aanwijzen van grootschalige windenergiegebieden na een nadere analyse van de mogelijkheden en consequenties daarvan op de andere gebruikers en het mariene ecosysteem.

80. Is er voldoende zekerheid te geven dat ook dichterbij de kust voldoende ruimte beschikbaar komt voor windenergiegebieden?

80. Dit jaar wordt in de twee zoekgebieden voor de Hollandse Kust en boven de Waddeneilanden studie verricht naar de mogelijkheden voor het vinden van ruimte voor grootschalige windenergie. Hierbij worden de belangen van de diverse gebruiksfuncties en effecten op het mariene ecosysteem in beeld gebracht. Op basis van deze analyse besluit het kabinet over de definitieve locaties en totaalomvang van de aan te wijzen windenergiegebieden binnen dit zoekgebied, alsmede over de consequenties van dit besluit voor andere in het geding zijnde gebruiksfuncties en of waarden.

Daarnaast kunnen naar verwachting dit jaar voldoende vergunningen afgegeven worden voor het committeren van 450 MW windenergie dichterbij de kust in deze kabinetsperiode.

81. In hoeverre wordt bij de twee zoekopdrachten voor aanvullende windgebieden op zee rekening gehouden met de aanvragen voor windparken op zee waarover het kabinet op korte termijn wil besluiten?

81. Bij bovengenoemde studie (vraag 80) zal bekeken worden hoe, indien van toepassing, het beste omgegaan kan worden met een locatie waar belangen met elkaar conflicteren.

82. Kan het voornemen van het Rijk, om gedurende de planperiode buiten de aangewezen gebieden geen toestemming geven voor het oprichten van windturbineparken op zee, betekenen dat locaties voor nu lopende initiatieven verloren gaan?

82. Nee, het nieuwe regime waarin buiten de aangewezen gebieden geen windenergie wordt toegelaten is niet van invloed op de huidige initiatieven. Het nieuwe vergunningregime zet de verleende vergunningen onder het huidige regime die buiten de aangewezen windenergiegebieden vallen, niet opzij. Deze vergunningen blijven, ook wanneer het nieuwe regime al in werking is getreden, drie jaar geldig vanaf de uitgiftedatum.

83. Hoe verhoudt de projectie van zandwinning- en windenergiegebieden in potentiële natuurgebieden bij Borssele en IJmuiden zich tot het voorzorgsbeginsel en de ecosysteembenadering?

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

83. De mogelijk ecologische waardevolle gebieden Zeeuwse Banken en Bruine Bank overlappen voor een deel met aangewezen windgebieden IJmuiden en Borssele en voor een deel met het reserveringsgebied voor zand. De ecologische waarde van Zeeuwse Banken en het overlappende deel van de Bruine Bank zijn volgens onderzoekinstellingen relatief gering (IMARES en Deltares, rapport Z4757). Voor wat betreft de Bruine Bank is het huidige inzicht dat het voor vogels mogelijk waardevolle gebied meer naar het Zuidoosten ligt, waardoor geen overlap meer optreedt. Dit wordt momenteel uitgezocht met aanvullend onderzoek van IMARES. Voorafgaand aan het uitgeven van windkavels zullen zonodig nadere voorwaarden of beperkingen gesteld aan de realisatie van windturbineparken op deze plekken.

Bij zandwinning in mogelijk ecologisch waardevolle gebieden wordt het voorzorgsbeginsel en de ecosysteembenadering toegepast bij de eventuele MER procedure en de vergunningverlening.

84. Zullen de 'uitvoeringsprotocollen' voor windturbineparken in overleg met marktpartijen ontwikkeld worden en wanneer zullen ze voor marktpartijen beschikbaar zijn?

84. Zie antwoord op vraag 85.

85. Zal als vertrekpunt bij het opstellen van de 'uitvoeringsprotocollen' voor windturbineparken worden gehanteerd dat deze voldoende zekerheid en duidelijkheid voor marktpartijen bieden?

85. Ja. De doelstelling van deze uitvoeringsprotocollen is juist om, rekening houdend met voortdurende onzekerheden en voortschrijdend inzicht aangaande de effecten van windparken op de ecologie, aan de bouwers van de windparken praktisch bruikbare richtlijnen te verschaffen waardoor het tempo van de bouw van de windparken kan worden behouden en de Kabinetsdoelstelling voor duurzame energie in 2020 gerealiseerd. Marktpartijen zullen, onder andere ter toetsing van de praktische uitvoerbaarheid ervan, nadrukkelijk betrokken worden bij de vormgeving van de uitvoeringsprotocollen. De uitvoeringsprotocollen zullen voor marktpartijen beschikbaar zijn voorafgaand aan het moment waarop de uitgifteprocedure voor "ronde 3" van start zal gaan.

86. Wordt bij de beoordeling van vergunningaanvragen een gelijk beoordelingskader aangehouden voor alle activiteiten op de Noordzee, dus ook voor windenergie?

86. Ja. Met de nota Ruimte is er een integraal afwegingskader voor vergunningplichtige activiteiten op zee gekomen dat in het Integraal beheerplan Noordzee 2015 (IBN 2015) is uitgewerkt. In het ontwerp Nationaal Waterplan zijn de uitgangspunten voor het toepassen van het afwegingskader opgenomen. Dit afwegingskader geldt voor alle vergunningplichtige activiteiten, zowel nieuwe, nog niet voorkomende activiteiten als voor verlenging of uitbreiding van bestaande activiteiten. Op de structuurvisiekaart in het ontwerp Nationaal Waterplan zijn keuzes gemaakt voor bepaalde activiteiten in bepaalde gebieden.

Deze keuzes worden opgenomen in het afwegingkader voor vergunningplichtige activiteiten. In de actualisering van het IBN 2015 zal dit nader uitgewerkt worden.

Datum

-

Ons kenmerk

VenW/DGW 2009/202

87. Welke vorm krijgt de 'extra aandacht', die het afwegingskader volgens u verdient bij mogelijke ecologisch waardevolle gebieden, concreet?

87. In zijn algemeenheid wordt overal op de Noordzee ingezet op een duurzame economische ontwikkeling in evenwicht met het mariene systeem, gebaseerd op de ecosysteembenadering en het voorzorgsprincipe. Tot het moment dat het kabinet in 2012 besluit wat de status wordt van mogelijk ecologische waardevolle gebieden, dienen onomkeerbare ontwikkelingen die een dergelijke status kunnen aantasten te worden voorkomen.

88. Waarom beslist het Rijk pas in 2012 of meer ecologisch waardevolle gebieden (zoals de Centrale Oestergronden, een gebied waarvan vaststaat dat het voldoet aan de OSPAR-criteria voor Marine Protected Areas) in aanmerking komen voor specifieke bescherming in het kader van de Vogel- en Habitatrictlijn en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie?

88. Waarom beslist het Rijk pas in 2012 of meer ecologisch waardevolle gebieden (zoals de Centrale Oestergronden, een gebied waarvan vaststaat dat het voldoet aan de OSPAR-criteria voor Marine Protected Areas) in aanmerking komen voor specifieke bescherming in het kader van de Vogel- en Habitatrictlijn en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie?

IMARES onderzoekt momenteel welke gebieden in de Noordzee in aanmerking komen te worden beschermd op grond van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) en/of de VHR. Om dit te bepalen dienen onder andere meerjarige datareeksen van vogeltellingen te worden aangelegd. Daardoor kan niet eerder dan in 2012 een besluit worden genomen of nog meer gebieden een bepaald beschermingsniveau behoeven.

De reden waarom de Centrale Oestergronden niet zijn genomineerd als een MPA is gelegen in het feit dat het gebied zich niet kwalificeert als een Natura 2000-gebied. Niet uitgesloten is dat aanvullend IMARES-onderzoek leidt tot nieuwe inzichten over specifieke bescherming in het kader van de KRM.

Overigens, de verplichtingen voortvloeiend uit een MPA reiken niet verder dan de vereisten van instandhouding van een Natura 2000-gebied.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN VERKEER EN WATERSTAAT,

J.C. Huizinga-Heringa